

राज्य माहिती आयुक्त, विदर्भ क्षेत्र, नागपूर यांच्या समोरील
माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ च्या कलम १९(३) अन्वये
अपील क्रमांक १७९६/२००७.

श्री. विकास गणपतराव शेंडे,
नागरी बँक कॉलनी,
राष्ट्रभाषा प्रचार समितीच्या मागे,
हिंदनगर, वर्धा.

..... अपीलकर्ता

वि रु ध्द

प्रथम अपीलीय अधिकारी तथा
पोलीस उपायुक्त,
परिमंडळ क्रमांक - १,
नागपूर शहर, नागपूर.

श्री. के. के. इठोळे,
जनमाहिती अधिकारी तथा
सहाय्यक पोलीस आयुक्त,
अजनी विभाग,
नागपूर शहर, नागपूर.

..... उत्तरवादी

(आदेश पारित दिनांक २१.७.२००८)

नि र्ण य

अपीलकर्ता यांनी दिनांक १८.५.२००७ रोजी राज्य माहिती आयोगाकडे माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ च्या कलम १९(३) अन्वये द्वितीय अपील दाखल केलेले आहे. सदरच्या द्वितीय अपीलाची सुनावणी आज दिनांक २१.७.२००८ रोजी घेण्यात आली. अपीलकर्ता व उत्तरवादी हजर आहेत. प्रथम अपीलीय अधिकारी यांचे तर्फे श्री.आर.आर.अवस्थी हे हजर आहेत.

२. अपीलकर्ता यांनी दिनांक ४.१०.२००६ रोजी सन १९९६ ते आजपर्यंत त्यांचे विरुद्ध प्राणघातक हल्ला, अकायदेशीर काम, पोलीस तपासातील त्रुटी परिशिष्टात दिल्याप्रमाणे १६ मुद्दे उपस्थित करून शासकीय माहिती अधिकारी तथा गृहमंत्रालय, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई-३२ यांच्याकडे खालील प्रमाणे माहिती मागितलेली दिसून येते. १) वरील विषयावर माहितीचा अधिकार, २००२ अंतर्गत माहिती पोलीस आयुक्त,

... २

नागपूर शहर, नागपूर कडून माहिती मागितली होती. माहिती अपूरी दिली तसेच अपीलाचा निर्णय अजून दिला नाही स्पष्ट कारण द्यावे. २) याबद्दल पोलीस महासंचालक, गृहमंत्रालय यांना निवेदन देवून कचऱ्यात गेले. कारण निवेदनाप्रमाणे कारवाई नाही. कारणे द्यावी. ३) दिनांक २५.५.१९९६ व दिनांक २९.५.१९९६ च्या प्राणघातक हल्ल्याची तक्रार कारणासहित करून त्याबद्दल केस कोर्टात दाखल करण्यासाठी दिनांक २८.२.१९९८ पर्यंत वेळ कां लागला. प्रकरण इतके क्लिष्ट होते काय ? ४) गुन्हे अन्वेषण शाखेने, नागपूर सुधार प्रन्यास, नागपूर व नागपूर गृहनिर्माण व क्षेत्रविकास मंडळाकडून बयाण घेतले काय ? न घेतल्यास कारणे द्यावी. ५) वरील प्रकरणाबद्दल विद्यानगरी गृहनिर्माण सोसायटी, मानेवाडा, ४४, एम.आय.जी. गाळेधारक यांच्याशी असून त्याचे बयान घेतले काय ? सोसायटीला कोणता अधिकार आहे माझ्याबद्दल गृहनिर्माण मंडळात तक्रार करण्याचा जर सोसायटीने वरील कॉलनी हस्तांतरीत म्हाडाकडून केली असेल तर गृहनिर्माण मंडळाच्या फसवेगिरीला मदत करणे होय. नागपूर बिल्डींग बॉयलॉज व नागपूर बांधकाम कायद्याप्रमाणे अजूनपर्यंत आक्युपेशन सर्टिफिकेट व कम्प्लीटेशन सर्टिफिकेट म्हाडाने घेतलेले नाही. म्हणजे नियमाप्रमाणे वरील बांधकाम बेकायदेशीर होते व त्यास सोसायटी व म्हाडा दोघेही जबाबदार आहे. त्यामुळे म्हाडाने मला फसविले आहे. याबद्दल पोलीसांनी फौजदारी गुन्हा कां लावला नाही. वरील आर्थिक फसवेगिरी होते. इंडियन पीनल कोड प्रमाणे पोलीसांनी स्पष्टता द्यावी. ६) नागपूर सुधार प्रन्यासने वारंवार अनधिकृत बांधकाम काढण्यासाठी पोलीस फोर्स मागितला याबद्दल माहितीचा अधिकार २००२ अंतर्गत नागपूर सुधार प्रन्यासने कॉपीज दिल्या. याबद्दल पोलीसांनी फोर्स कां दिला नाही. जर नागपूर सुधार प्रन्यासची पत्रे खोटी असेल तर त्यांच्यावर गुन्हेगारी खटला चालवावा. ७) नागपूर म्हाडाने अनधिकृत बांधकाम बांधण्यास मदत केली तसेच संयुक्त कारवाईच्या नागपूर सुधार प्रन्यासच्या पत्रास दुजोरा दिला नाही. यावरून दोनही कार्यालये एकमेकांवर दोष देऊन अकायदेशीर व्यवहार करित आहे. ८) याबद्दल मी माझ्या तक्रारीमध्ये स्पष्ट उल्लेख करून मला संरक्षण कां देण्यात आले नाही. पोलीसांनी बाब स्पष्ट करावी. ९) केस नं. ६८/९८ मध्ये पोलीसांनी केलेले सर्व आरोप न्यायालयाने नामंजूर करून सर्व आरोपी सुटले याबद्दल राज्य सरकार अपीलमध्ये गेले काय ? न गेल्यास कारणे द्यावी. १०) अपीलमध्ये न गेल्यास (१) पोलीसांचा तपास बोगस होता. (२) सरकारी वकील तरबेज नव्हते हे सिध्द होते याबद्दल गृहमंत्रालयाने स्पष्टता द्यावी. ११) माझ्या घराची तोडफोड, माझ्या जीवावर तसेच पूर्ण कुटुंबास भयभीत वातावरण याबद्दल पोलीस तपास का केला

नाही. १२) जर न्यायधिकांवर चप्पल फेकणे यावर सजा होऊ शकते व माझ्या पूर्ण कुटुंबास वेठीस धरणाऱ्या लोकांना, म्हाडा, सुधार प्रन्यासला काहीच होऊ नये याबद्दल गृहसचिव यांनी तपास करून अहवाल द्यावा. १३) ६८/९८ या प्रकरणात फसवेगिरी, हाऊस ट्रेसपासिंग, अटेम्प टू मर्डर, गैरकायदेशीर बाबीस प्रोत्साहन इत्यादी गुन्हे कलम कां लावण्यात आले नाही. स्पष्टीकरण द्यावे. १४) माझ्या स्वतःच्या घरात राहण्याचे अधिकार पोलीस देऊ शकले नाही. माझा मुलभूत हक्काचे संरक्षण पोलीस करू शकले नाही यावर गृहमंत्रालयाने अहवाल द्यावा. १५) १९९६ पासून आर्जपर्यंत होणारे आर्थिक, मानसिक नुकसान कोण देणार स्पष्टता मंत्रालयाने द्यावे. १६) मंत्रालयाने संबंधित विभागाकडून, नागपूर पोलीस आयुक्त, पोलीस महासंचालकाकडून अहवाल बोलावून त्याप्रमाणे वरील मुद्द्यांवर स्पष्ट अहवाल द्यावा. हा भारतीय नागरिक या नात्याने माझा हक्क असून नागरिकांचे हक्क संरक्षण करणे पोलीसांचे/शासनाचे काम आहे. माहिती देणे शासनास भारतीय राज्यघटनेप्रमाणे बंधनकारक आहे. गृहमंत्रालयाने याबद्दल कृपया मुद्देसुद माहिती द्यावी. सदरच्या अर्जाचे अनुषंगाने दिनांक २१.११.२००६ रोजी सहाय्यक पोलीस आयुक्त तथा शासकीय माहिती अधिकारी यांनी अपीलकर्ता यांना माहिती पुरविण्यासाठी अतिरिक्त शुल्क ८/- रुपये तसेच स्पीड पोष्टाचा खर्च वेगळा प्रदान करून माहिती उपलब्ध करून घ्यावी असे कळविलेले दिसून येते व त्याप्रमाणे त्यांना दिनांक २९.११.२००६ रोजी माहिती उपलब्ध करून देण्यात आलेली दिसून येते. सदरच्या उपलब्ध झालेल्या माहितीमुळे समाधान न झाल्यामुळे अपीलकर्ता यांनी दिनांक ५.१२.२००६ रोजी प्रथम अपील दाखल केल्याचे दिसून येते. सदरचे अपील दिनांक २४.१.२००७ रोजी प्राप्त झाले असल्यामुळे सदरच्या प्रथम अपीलाच्या संदर्भामध्ये दिनांक १४.२.२००७ रोजी फेटाळण्यात आले असे दिसून येते. सदरच्या उत्तराने समाधान न झाल्यामुळे अपीलकर्ता यांनी राज्य माहिती आयोगाकडे द्वितीय अपील दाखल केलेले आहे. द्वितीय अपील करण्याचे कारणे खालील प्रमाणे १० मुद्दे दिलेले आहेत. १) अपीली निर्णय क्र. पो.उप.आ./परि-१/नाग/वाचक/०७-६४७ कार्यालय पोलीस उपायुक्त, परिमंडळ क्रमांक-१, नागपूर शहर दिनांक १४.२.२००७ मला दिनांक ९.४.२००७ ला देण्यात आले. यामुळे पोलीस स्टेशन, अजनी, नागपूर जावक क्रमांक ४४९/०७, दिनांक २६.२.२००७ उशिरा कां देण्यात आले याबद्दल चौकशीचे आदेश द्यावे. २) अपीलीय अधिकाऱ्यांनी अपीली निर्णय देतांना अपीलीत दिलेल्या परिशिष्टाप्रमाणे निर्णय न देता दस्तावेज यांचा विचार न करता दिलेला निर्णय व कायदानुसार पारदर्शकता तसेच अकौंटबिलिटीचा अभाव आहे. ३) स्वतःच्या घरात राहणे

त्या घरावर हमला करणारे कोण याचा तपास न करता पोलीस तपास म्हणजे पोलीस संरक्षण देऊच शकले नाही. याबद्दल पोलीस अधिकारी यांनी खुलासा केलेला नाही. ४) नागपूर सुधार प्रन्यासने पोलीसांची मदत मागून सुध्दा कां दिली नाही हा संशयाचा विषयाबद्दल अपीलीय निर्णयात उल्लेख नाही. ५) जर नागपूर सुधार प्रन्यासच्या कामात जर कोणी अडथळा आणला तर सरकारी कामात हस्तक्षेप होतो व हा फौजदारी गुन्हा होतो. याबद्दल सुध्दा अपीलीय अधिकारीने फौजदारी दंड संहिताप्रमाणे स्पष्टता दिली नाही. ६) वरील अपील गृहमंत्रालयात केले होते. त्यांनी नागपूर पोलीस कार्यालयातून माहिती मागवून त्यावर भारतीय दंड कायदानुसार पोलीसाकडून केलेला तपास योग्य होता काय ? यावर पारदर्शकता करावयास पाहिजे पण ती न करता अपीलप्रमाणे निर्णय न घेणे माहिती अधिकार कायदा २००५ याची अवहेलना आहे. याबद्दल माहिती आयुक्त यांनी कृपया स्पष्टता व आदेश द्यावा. ७) कायदाप्रमाणे सर्व नागरिकांना समान हक्क असतो तर शासनाकडून खैरलांजी प्रकरण सी.बी.आय.कडे वळविण्यात आले तर वरील प्रकरण सी.बी.आय.कडे वर्गीकृत करण्यात शासनाची अस्पष्टता मंत्रालयाने खुलासा द्यावा याबद्दल आदेश द्यावे. ८) जर न्यायाधिशार चप्पल फेकून मारली तर सजा होते. कारण न्यायाधिश स्वतः साक्षीदार/वादी असतो. परंतु माझ्या घरावर प्राणघातक हमलाचे प्रकरणावर आरोपी सुटतात कारण पोलीस तपास त्रुटीपूर्ण होता याबद्दल आदेश द्यावे. ९) पोलीस, पोलीस अन्वेषण शाखा, पोलीस आयुक्त कशा रितीने तपास व गुन्हा न्यायालनीन करतात जेणेकरून तपास त्रुटीप्रमाणे व घटलेल्या गुन्ह्याप्रमाणे नसतो याबद्दल आदेश द्यावे. १०) वरील प्रकरणावर माझे शारीरिक, मानसिक व आर्थिक नुकसान द्यावे.

३. सदरच्या द्वितीय अपीलाचे अनुषंगाने प्रथम अपीलीय अधिकारी तथा पोलीस उपआयुक्त यांनी दिनांक १८.६.२००८ रोजी खालील प्रमाणे खुलासा दाखल केलेला आहे. सादर की, विषयात नमूद द्वितीय अपीलमध्ये दिनांक १९.६.२००८ रोजी होणाऱ्या सुनावणीची नोटीस या कार्यालयास दिनांक ७.६.२००८ रोजी प्राप्त झाली. उपरोक्त अपीलच्या संदर्भात तथ्य, माहिती व खुलासा खालील प्रमाणे आहे. अपीलकर्ता श्री.विकास गणपतराव शेंडे यांनी दिनांक ४.१०.२००६ रोजीच्या अर्जाद्वारे माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ अंतर्गत शासकीय माहिती अधिकारी, गृह मंत्रालय, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई यांचेकडे माहिती मागितलेली होती. तो अर्ज प्राप्त झाल्याने शासकीय जनमाहिती अधिकारी तथा सहाय्यक पोलीस आयुक्त,

अजनी विभाग, नागपूर शहर यांनी अपीलकर्त्यास दिनांक २९.११.२००६ रोजी अर्जदाराने मागितलेली माहिती पुरविली होती. त्या पुरविलेल्या माहितीवर अपीलकर्ता यांचे समाधान न झाल्याने त्यांनी दिनांक ५.१२.२००६ रोजी अपीलीय अधिकारी, गृह मंत्रालय, महाराष्ट्र राज्य यांचेकडे प्रथम अपील केले, ते प्रथम अपील संबंधित प्रथम अपीलीय अधिकारी तथा पोलीस उपायुक्त, परिमंडळ क्र. १, नागपूर शहर यांचे कार्यालयात दिनांक २४.१.२००७ रोजी प्राप्त झाले. उपरोक्त अपील अर्जावर शासकीय जनमाहिती अधिकारी तथा सहाय्यक पोलीस उपायुक्त, अजनी विभाग, नागपूर शहर यांचेकडून अर्जदारास पुरविण्यात आलेल्या माहितीच्या छायांकित प्रती त्यांचे अभिप्रायासह मागविण्यात आल्यात. तसेच अपीलकर्ता श्री.विकास शेंडे यांना पत्राद्वारे सूचित करून दिनांक १३.२.२००७ रोजी या कार्यालयात समक्ष बोलावून त्यांचे म्हणणे ऐकून घेण्यात आले. तेव्हा अपीलकर्ता याने सांगितले की, त्यांनी मागितलेली माहिती अधिकार्यांकडून मिळालेली आहे. परंतु ती अपूर्ण असून चुकीची आहे. अपीलकर्त्याने मागितलेली माहिती ज्या प्रकरणांशी संबंधित आहे त्या माहिती संबंधातील सन १९९६ पासून कार्यालयात उपलब्ध असलेले अभिलेख व नस्तीचे अवलोकन करण्यात आले. एकंदरीत माहिती संबंधित प्रकरणांची संक्षिप्त माहिती येणेप्रमाणे की, अपीलकर्ता श्री.विकास शेंडे हे पोलीस स्टेशन, अजनी हद्दीतील विनकर कॉलनी हाऊसिंग सोसायटी, नागपूर येथे ७/०४ क्रमांकच्या इमारतीमध्ये गाळ्यात सन १९८१ पासून राहात होते. त्यावेळेस त्यांनी महाराष्ट्र गृह निर्माण मंडळ (म्हाडा) व नागपूर सुधार प्रन्यास (एन.आय.टी.) यांचेकडे उपरोक्त कॉलनीत राहणाऱ्या गाळे धारकांनी अवैध बांधकाम केल्याबाबत तक्रार केली होती व त्या तक्रारीचे अनुषंगाने एन.आय.टी. व म्हाडा तर्फे दिनांक २५.५.१९९६ रोजी संयुक्तपणे अतिक्रमण विरोधी कारवाई होऊन काही गाळे धारकांचे अवैध असलेले बांधकाम काढण्याची कारवाई करण्यात आली. त्यामुळे त्या कॉलनीतील निवासी गाळेधारक यांच्या मनात अपीलकर्ता श्री.विकास शेंडे यांचे विरुद्ध नाराजी निर्माण होऊन तेथील लोकांनी चिडून श्री.विकास शेंडे यांचे घरात घुसण्याचा प्रयत्न केला व खिडकीच्या काचा फोडून नुकसान केले. यासंबंधात श्री.विकास शेंडे यांनी पोलीस स्टेशन, अजनी येथे दिलेल्या तक्रारीवर दिनांक ११.७.१९९६ रोजी अज्ञात आरोपीतां विरुद्ध अप.क्र.२९७/९६ कलम ३३६, ४२७ भा.द.वि. प्रमाणे गुन्हा दाखल करून तपास करण्यात आला. परंतु तपासादरम्यान फिर्यादी श्री.विकास शेंडे यांनी कोणावरही संशय व्यक्त न केल्याने तसेच तपासात योग्य पुरावा मिळून न आल्याने दिनांक ८.११.१९९६ रोजी अ फायनल पाठविण्यात आले होते. तथापी अर्जदाराने यासंबंधात अर्ज केल्याने उपरोक्त गुन्ह्याचा पुन्हा

बारकाईने तपास करुन या गुन्ह्यात एकूण ४ आरोपींना दिनांक १४.२.१९९८ रोजी २०:५० वाजता अटक करण्यात आली व त्यांचे विरुद्ध मा.संबंधित न्यायालयात दिनांक २७.२.१९९८ रोजी दोषारोपपत्र सादर करण्यात आले. त्या खटल्याचा क्रि.केस क्रमांक ६८/९८, दिनांक २७.२.१९९८ असा होता. या खटल्याची कोर्टात रितसर सुनावणी होवून सर्व आरोपींना दिनांक २०.१०.२००५ रोजी मा.संबंधित न्यायालयाने निर्दोष बरी केले. या प्रकरणासंबंधात अपीलकर्त्याने माहिती अर्जा सोबत जोडलेल्या परिशिष्टात नमूद १६ मुद्द्यांवर माहिती मागितलेली होती. अपीलकर्त्याने माहिती अधिकाऱ्याकडे मागितलेली संपूर्ण माहिती अपीलकर्त्यास दिनांक २९.११.२००६ रोजी पुरविण्यात आली होती. एकंदरीत अर्जदाराने केलेली मागणी व त्यास पुरविण्यात आलेली माहिती व इतर बाबी व तथ्यांचा विचार करता अपीलकर्त्याने केलेल्या अपील अर्जात तथ्य आढळून न आल्याने दिनांक १४.२.२००७ रोजीचे निर्णयाद्वारे अर्जदाराचे अपील फेटाळण्यात आले. त्या अपील निर्णयाची प्रत अपीलकर्त्यास दिनांक ११.४.२००७ रोजी प्राप्त झालेली आहे. उपरोक्त अपील निर्णयावर असमाधानी होऊन अपीलकर्त्याने दिनांक १५.५.२००७ रोजी मा.माहिती आयुक्त, नागपूर विभाग, नागपूर यांचेकडे द्वितीय अपील केलेले आहे. या अपीलाचे अनुषंगाने याठिकाणी हे नमूद करणे योग्य वाटते की, अपीलकर्त्याने याच घटनेसंबंधात दिनांक १९.६.२००७ रोजीच्या अर्जाद्वारे माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ अंतर्गत माहिती मागितलेली होती, ती त्यास दिनांक ८.८.२००७ अन्वये माहिती अधिकाऱ्याकडून पोस्टाद्वारे (अंडर पोस्टिंग सर्टिफिकेटने) एकूण १५ पाने पाठविण्यात आलेली आहे. या प्राप्त माहितीवर सुध्दा अपीलकर्त्याने दिनांक १९.८.२००७ रोजीचे अर्जाद्वारे प्रथम अपीलीय अधिकारी तथा पोलीस उपायुक्त, परिमंडळ क्रमांक-१, नागपूर शहर यांचेकडे अपील केलेले होते. ते अपील अर्ज या कार्यालयाचे दिनांक ४.९.२००७ रोजीचे निर्णयाद्वारे निकाली काढण्यात आले, त्याची प्रत अर्जदारास दिनांक १४.९.२००७ रोजी प्राप्त झालेली आहे. याठिकाणी हे ही नमुद करावयासे वाटते की, अपीलकर्ता श्री.विकास शेंडे हे सन १९९६ पासून एकाच घटनेबाबत मा.पोलीस महासंचालक, म.रा.मुंबई, गृह मंत्रालय, महाराष्ट्र शासन, पोलीस आयुक्त, नागपूर, राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोग, नवी दिल्ली, विशेष पोलीस महानिरीक्षक, ना.ह.स. मुंबई, मा.आयुक्त, नागपूर विभाग, नागपूर राज्य ग्राहक मंच या विभिन्न आयोग व वरिष्ठ अधिकारी तथा शासनास वेळोवेळी अनेक तक्रार अर्ज दिलेले होते. जनता दरबार, लोकशाही दिन या दिवशी सुध्दा हजर राहून तक्रार दिलेली होती. यासर्व तक्रारींची विभिन्न स्तरावर वेळोवेळी निष्पक्षपणे व सविस्तर चौकशी झालेली असून चौकशीच्या निष्कर्षाबाबत अर्जाचे संबंधाने

अर्जदार/अपीलकर्ते श्री.विकास शेंडे यांना वेळोवेळी लेखी पत्राद्वारे सूचित करण्यात आलेले आहे. परंतु त्यांचे समाधान न होता ते सोसायटी व कॉलनीत राहणाऱ्या लोकांना तसेच म्हाडा व एन.आय.टी.च्या पदाधिकाऱ्यांना आरोपी बनवून त्यांचेवर कारवाई करावी अशी अवास्तव मागणी करीत आहेत. अर्जदाराच्या तक्रारीवर हस्तक्षेपीय गुन्हा दाखल होऊन संबंधितां विरुद्ध कोर्टात दोषारोपपत्र दाखल करण्यात आलेले होते. तसेच काही तक्रारीवर प्रकरणपरत्वे अहस्तक्षेपीय गुन्हे नोंदविण्यात आलेले असून संबंधितांवर प्रतिबंधक कारवाई सुध्दा करण्यात आलेली होती. परंतु अर्जदाराचे/अपीलकर्त्यांचे समाधान झालेले नाही. सन १९९६ पासून अद्यापपर्यंत अपीलकर्त्यांने एकूण ३६ वेळा विभिन्न आयोग, शासन व वरिष्ठ पोलीस अधिकाऱ्यांकडे तक्रारी केलेल्या आहेत, त्या तक्रारींची यादी सोबत जोडलेली आहे. एकंदरीत अपीलकर्त्यांचा अपील अर्ज तथ्यहिन व असंयुक्तिक मागणीबाबत असल्याने तो फेटाळण्यास विनंती आहे. तसेच माहिती अधिकारी यांना सुध्दा खालील प्रमाणे तोच खुलासा दाखल केलेला आहे. सादर आहे की, विषयात नमुद द्वितीय अपील मध्ये दिनांक १९.६.२००८ रोजी होणाऱ्या सुनावणीची नोटीस या कार्यालयात दिनांक ७.६.२००८ रोजी प्राप्त झाली. उपरोक्त अपीलाच्या संदर्भात तथ्य, माहिती व खुलासा खालील प्रमाणे सादर आहे. अपीलकर्ता श्री.विकास गणपतराव शेंडे, रा. वर्धा यांनी शासकीय माहिती अधिकारी, द्वारा गृहमंत्रालय, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई-३२ यांचे नावानिशी माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ अन्वये माहिती मिळणेबाबत दिनांक ४.१०.२००६ रोजी दिलेला अर्ज सहाय्यक पोलीस आयुक्त (प्रशासन) पोलीस आयुक्तालय, नागपूर शहर यांचेकडून या कार्यालयास दिनांक १.११.२००६ रोजी प्राप्त झालेला होता. अर्जदार यांनी मागितलेली माहिती पोलीस स्टेशन अजनीशी संबंधित असल्याने वरिष्ठ पोलीस निरीक्षक, अजनी यांना त्वरित माहिती पाठविणेबाबत जा.क्र. १४६४/०६, दिनांक १.११.२००६ अन्वये पत्र देण्यात आले. वरिष्ठ पोलीस निरीक्षक, अजनी यांनी दिनांक १०.११.२००६ रोजी सदरहु अर्जा संबंधाने अहवाल सादर केला. परंतु सदरची माहिती अपूर्ण व त्रोटक स्वरूपाची असल्याने माहिती मुद्येसुद व कागदपत्रांसह त्वरित पाठविणेबाबत या कार्यालयाचे जा.क्र. १७१५/०६, दिनांक १०.११.२००६ रोजी वरिष्ठ पोलीस निरीक्षक, अजनी यांना पत्र देण्यांत आले. वरिष्ठ पोलीस निरीक्षक, अजनी यांनी दिनांक २०.११.२००६ रोजी अर्जदार यांनी मागितलेली मुद्येनिहाय माहिती कागदपत्रासह सादर केली. यावरून अर्जदार श्री.विकास गणपतराव शेंडे, रा. वर्धा यांना त्यांनी मागितलेली माहिती तयार असून ती घेऊन जाणेबाबत पोष्टाद्वारे या कार्यालयाचे जा.क्र. १५४८/०६, दिनांक २१.११.२००६ रोजी अर्जदाराचे पत्त्यावर

पत्र पाठविण्यात आले. दिनांक २९.११.२००६ रोजी अर्जदार हे कार्यालयात समक्ष हजर आल्याने त्यांना माहिती देण्यात आली. एकंदरीत अर्जदार यांनी दिलेल्या अर्जासंबंधाने माहिती अशी की, अर्जदार श्री. विकास गणपतराव शेंडे हे सन १९९६ मध्ये पो.स्टे.अजर्नी हद्दीतील मानेवाडा रोड विनकर कॉलनी, एम.आय.जी. क्वार्टर्स येथे राहत होते. तेथे राहत असतांना त्यांनी विनकर कॉलनी येथील गाळे धारकांनी अवैध बांधकाम केल्याबाबत महाराष्ट्र गृहनिर्माण मंडळ (म्हाडा) तसेच नागपूर सुधार प्रन्यास (एन.आय.टी.) यांचेकडे तक्रारी केल्या होत्या. त्या तक्रारीचे अनुषंगाने एन.आय.टी. व म्हाडा तर्फे दिनांक २५.५.१९९६ रोजी संयुक्तपणे अतिक्रमण विरोधी कारवाई होऊन काही गाळे धारकांचे अवैध असलेले बांधकाम काढण्याची कारवाई करण्यात आली. त्यामुळे त्या कॉलनीतील निवासी गाळेधारक यांच्या मनात अपीलकर्ता श्री.विकास शेंडे यांचे विरुद्ध नाराजी निर्माण होऊन तेथील लोकांनी चिडून श्री.विकास शेंडे यांच्या घरात घुसण्याचा प्रयत्न केला व खिडकीच्या काचा फोडून नुकसान केले. यासंबंधात श्री.विकास शेंडे यांनी पोलीस स्टेशन, अजर्नी येथे दिलेल्या तक्रारीवर दिनांक ११.७.१९९६ रोजी अज्ञात आरोपीतां विरुद्ध अप.क्र. २९७/०६ कलम ३३६, ४२७ भा.द.वि.प्रमाणे गुन्हा दाखल करून तपास करण्यात आला. परंतु तपासा दरम्यान फिर्यादी श्री.विकास शेंडे यांनी कोणावरही संशय व्यक्त न केल्याने तसेच तपासात योग्य पुरावा मिळून न आल्याने दिनांक ८.११.१९९६ रोजी अ फायनल पाठविण्यात आले होते. तथापी अर्जदाराने यासंबंधात अर्ज केल्याने उपरोक्त गुन्ह्याचा पुन्हा बारकाईने तपास करून या गुन्ह्यात एकूण ४ आरोपींना दिनांक १४.२.१९९८ रोजी २०:५० वाजता अटक करण्यात आली व त्यांचे विरुद्ध मा.संबंधित न्यायालयात दिनांक २७.२.१९९८ रोजी दोषारोपपत्र सादर करण्यात आले. त्या खटल्याचा क्रि.केस क्रमांक ६८/९८, दिनांक २७.२.१९९८ असा होता. या खटल्याची कोर्टात रितसर सुनावणी होऊन सर्व आरोपींना दिनांक २०.१०.२००५ रोजी मा.संबंधित न्यायालयाने निर्दोष बरी केले. सदर प्रकरणासंबंधात अपीलकर्त्याने माहिती अर्जा सोबत जोडलेल्या परिशिष्टात नमुद १६ मुद्यांवर माहिती मागितलेली होती. सदरची संपूर्ण माहिती दिनांक २९.११.२००६ रोजी कागदपत्रासह प्रत्यक्ष या कार्यालयात हजर आल्याने पुरविण्यात आलेली आहे. एकंदरीत अपीलकर्ता अर्जदार श्री.विकास शेंडे हे सन १९९६ पासून उपरोक्त एकाच घटनेबाबत विभिन्न आयोग व वरिष्ठ अधिकारी तथा शासनास वेळोवेळी अनेक तक्रार अर्ज दिलेले होते. त्यासर्व तक्रारीची विभिन्न स्तरावर वेळोवेळी निष्पक्षपणे व सविस्तर चौकशी झालेली असून चौकशीच्या निष्कर्षाबाबत अर्जाचे संबंधाने अर्जदार/अपीलकर्ता श्री.विकास शेंडे यांना वेळोवेळी लेखी

पत्राद्वारे सुचित करण्यात आलेले आहे. परंतु त्यांचे समाधान न होता ते सोसायटी व कॉलनीत राहणाऱ्या लोकांना तसेच म्हाडा व एन.आय.टी.च्या पदाधिकाऱ्यांना आरोपी बनवून कारवाई करावी अशी अवास्तव मागणी करित आहेत. अर्जदाराच्या तक्रारीवर हस्तक्षेपीय गुन्हा दाखल होऊन संबंधितांवर कोर्टात दोषारोपपत्र दाखल करण्यात आलेले होते. तसेच संबंधितांवर प्रतिबंधक कारवाई सुध्दा करण्यात आलेली होती. तरी सुध्दा अपीलकर्ता/अर्जदार यांचे समाधान झालेले नाही. एकंदरीत अपीलकर्त्यांचा अपील अर्ज तत्थहीन व असंयुक्तिक मागणीबाबत असल्याने तो फेटाळण्यास विनंती आहे. त्यावर पुन्हा अपीलकर्ता दिनांक २१.७.२००८ रोजी खुलासा दाखल केलेला दिसून येतो. मी अपीलकर्ता विकास शेंडे वरील अपीलामध्ये दाखल केलेल्या उत्तराबाबत खुलासा देत आहे. १) वरील उत्तरात पोलीस अधिकारी यांनी कबूल केले की, दस्तावेज पान नं. ७ वर श्री.शेंडे यांनी केलेल्या तक्रारीमुळे नागपूर सुधार प्रन्यास व म्हाडा नागपूर घराचे बांधकाम पाडले असा विणकर कॉलनीतील लोकांचा समज झाल्याने तेथील लोकांनी प्राणघातक हमला केला. २) दस्तावेज २७ मध्ये आरोपपत्र दिनांक २९.५.१९९६ च्या तक्रारीवरच केले. आरोपपत्राच्या त्रुटीमुळे आरोपी न्यायालयाने सोडले यात पोलीसांचा तपास व अधिकारी दोषी आहे. ३) पोलीसांनी माझ्या तक्रारीचे निवेदनाची गाथा दिली परंतु इंडियन पीनल कोड प्रमाणे कलम लावले नाही. अशा प्रकारे घडलेल्या गुन्ह्यात (१) मा. नारायण राणे, महसूल मंत्री यांच्या घरावरील हल्ला. (२) श्री.कुमार केतकर यांच्या घरावरील हल्ला. भारतीय दंड विधानानुसार सारख्याच गुन्ह्यावर तपास व लावलेल्या कलमा यामध्ये फरक कसा ? याचा सुध्दा मा.आयुक्तांनी विचार करावा. वास्तविक पोलीस यंत्रणेला गुन्ह्याचे स्वरूप पूर्णतः माहिती असून शासकीय गैरव्यवहार उघडकीस न आणण्याचा व त्यांना संरक्षण देण्याचा अकायदेशीर प्रयत्न आहे. माहितीचा अधिकार २००५ च्या कलम ४ नुसार पोलीस कार्यालयाची व मंत्रालयाची कारवाई नाही. महाराष्ट्र शासन यांच्या परिपत्रकाप्रमाणे पारदर्शकता नाही. पोलीसाकडून मुलभूत अधिकाराचे संरक्षण नाही. भारतीय दंड विधानानुसार गुन्हेगारावर गुन्ह्याप्रमाणे तक्रारीप्रमाणे कलम लावले नाही. त्यामुळे १९९६ पासून आजपर्यंत होणारे माझे/माझ्या कुटुंबाचे नुकसान/मानसिक/शारीरीक त्रास याबद्दल माझे कधीच पूर्ण न होणारे नुकसानीस पोलीसांचा अकर्तव्यदक्ष कारभार/तसेच मंत्रालयाचा/पोलीस महासंचालकाचा सूचना व निर्देश न देणे कारणीभूत आहे. त्यामुळे कलम ४ नुसार मंत्रालयाने सुध्दा माहितीच्या अधिकार कायद्याची अवहेलना केली आहे हे निर्विवाद सत्य आहे. माहितीचा अधिकार २००५ च्या कलम १८ ब नुसार नुकसान भरपाई देण्याचा

अधिकार असून त्यानुसार माझे ५० लाख रुपयांचे नुकसान/मुलभूत अधिकार तसेच मला व माझ्या कुटुंबास संरक्षण द्यावे व गुन्हाप्रमाणे गुन्हेगारावर गुन्हा दाखल करण्याचा तसेच निवेदनात मागितलेली माहिती कलम ४ नुसार देण्याचे आदेश द्यावे. प्रार्थना कायदानुसार आदेश देण्याबद्दल अग्रेषित.

४. अपीलकर्ता यांच्या माहितीच्या अर्जातील उपस्थित केलेल्या १६ मुद्द्यांचे अवलोकन केले असता असे दिसून येते की, अपीलकर्ता यांनी विचारलेल्या माहितीचे संदर्भामध्ये १९९६ पासून ते आज पावेतो प्रत्येक घटनेच्या संदर्भामध्ये कारण विचारलेले आहेत. तसेच गुन्हेगारी खटला चालवावा अशी राज्य माहिती आयोगाने आदेश द्यावे अशी विनंती केलेली आहे. उत्तरवादी यांनी दाखल केलेल्या खुलाश्यामध्ये १९९६ पासूनचा घटनाक्रम व अपीलकर्ता यांना वेळोवेळी मागितलेल्या माहितीच्या संदर्भामध्ये तारखेनिहाय खुलासा केलेला आहे. त्याचप्रमाणे अपीलकर्ता यांना आतापर्यंत त्या एकाच घटनेच्या संदर्भामध्ये किती व कोणाकडे अर्ज केले होते याबद्दलचा अहवाल सुध्दा सादर केलेला आहे. त्याबद्दलची माहिती सुध्दा त्यांना दिनांक १४.२.२००७ रोजी उपलब्ध करून दिलेली आहे. राज्य माहिती आयोगाकडेही अपीलकर्ता यांनी दाखल केलेल्या खुलाश्याचे अवलोकन केले असता असे दिसून येते की, अपीलकर्ता यांनी माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ च्या तरतुदीचे विडंबन केलेले आहे. त्यांना त्या तरतुदीची कोणतीही माहिती करून घेण्याची आवश्यकता दिसत नाही. आज पर्यंत अपीलकर्ता यांनी निरनिराळ्या प्राधिकरणाकडे माहिती मागितली होती त्या सर्वांची अपीले राज्य माहिती आयोगाकडे दाखल झाली ती व त्यांच्या निर्णय झालेले आहेत यावरून एकाच प्रकरणाच्या संदर्भामध्ये अपीलकर्ता हे अनेक प्राधिकरणास वेठीस धरत आहे असे दिसून येते. प्रत्येक अर्जामध्ये, प्रत्येक अपीलामध्ये, प्रत्येक खुलाश्यामध्ये ते विश्लेषण करून माहिती मागत असतात. माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ च्या कलम २ (च) प्रमाणे "माहिती" या संज्ञेची व्याख्या केलेली आहे. माहिती याचा अर्थ सार्वजनिक प्राधिकरणामध्ये ज्या साहित्याचे स्वरूपात उदा.:- अभिलेख, दस्तऐवज, कागदपत्रे, टिप्पणी, परिपत्रके इत्यादी स्वरूपात उपलब्ध असलेल्या माहितीची छायांकित प्रती घेणे असा माहितीचा अधिकार आहे. ही बाब अपीलकर्ता यांना राज्य माहिती आयोगाने सुध्दा वारंवार समजवून सांगितली आहे. तरीसुध्दा त्यांचे निरर्थक अर्ज करण्याची सवय जात नाही. अशा रितीने अनेक प्राधिकरणे व राज्य माहिती आयोगाचा वेळ वाया घालवित असतात. त्यांनी आता पर्यंत केलेल्या तक्रारीच्या संदर्भामध्ये ज्या ज्या प्राधिकरणाने त्यांना न्याय

दिला नाही अशी त्यांची समजूत आहे त्या त्या प्राधिकरणा विरुद्ध त्यांनी मा.न्यायालयामध्ये तक्रार दाखल करणे हा सर्वात चांगला न्याय मिळवून घेण्याचा मार्ग आहे. एकूणच दाखल झालेला खुलासा व उपलब्ध झालेली माहिती याचे अवलोकन केले असता अपीलकर्ता यांनी वर नमुद केल्याप्रमाणे वेळोवेळी संपूर्ण माहिती तसेच वेळोवेळी त्यांचे संपूर्ण अर्जाची उत्तरे त्यांना दिलेली दिसून येते. त्यामुळे अपीलकर्ता यांच्या द्वितीय अपीलातील कोणतीही विनंती ही मान्य करता येत नसल्यामुळे अपीलकर्ता यांचे अपील हे खारीज करण्यास पात्र आहे.

आ दे श

१) अपीलकर्ता यांना त्यांच्या दिनांक ४.१०.२००६ च्या अर्जाप्रमाणे दिनांक ५.१२.२००६ च्या प्रथम अपीलाप्रमाणे दिनांक १४.२.२००७ अपीलाच्या निर्णयाप्रमाणे व त्यांच्या अनेक प्राधिकरणाकडे अनेक अर्जाप्रमाणे वेळोवेळी माहिती उपलब्ध करून दिलेली असल्यामुळे त्यांच्या द्वितीय अपीलातील मेमोसोबत केलेली विनंती मान्य करता येत नसल्यामुळे अपीलकर्ता यांचे अपील हे खारीज करण्यात येत आहे.

२) अपीलकर्ता व उत्तरवादी यांना निर्णयाची एक प्रत देण्यात यावी.

नागपूर

दिनांक :- २१.७.२००८

(विलास पाटील)
राज्य माहिती आयुक्त,
विदर्भ क्षेत्र, नागपूर.